

Auli Irjala

**Valtion tuki säveltaiteilijoille
1980-luvulla**

*Taiteen keskustoimikunta
Tutkimus- ja julkaisuyksikkö
1991*

© Auli Irjala ja taiteen keskustoimikunta 1991

Taitto: Auli Irjala
Kansi: Jukka Urho

ISBN 951-47-5493-X
ISSN 0788-5318

Taiteen keskustoimikunta
Helsinki 1991

Sisällys

JOHDANTO	2
1. VALTION TAITEILIJATUKI	3
2. SÄVELTAITEILIJOIDEN TUKI 1980-LUVULLA	5
2.1. Säveltaiteen kokonaistuki ja taiteilijoiden osuus siitä	5
2.2. Taiteilija-apurahat	7
2.3. Pitkäaikaiset (15-v.) taiteilija-apurahat	14
2.4. Kohdeapurahat	15
2.5. Lastenkulttuuriapurahat ja palkinnot	17
2.6. Läänin taidetoimikuntien apurahat ja läänintaiteilijat	18
2.7. Taiteilijaeläkkeet	20
2.8. Taiteilijaprofessorit	21
2.9. Valtionpalkinnot	22
3. YHTEENVETO	23
3.1. Sukupuoli	25
3.2. Ikä	26
3.3. Musiikin laji ja ammattityyppi	26
Kuvio- ja taulukkoluetelo	28
Lähteet	30

JOHDANTO

Tämä työpäpaperi käsittelee valtion taiteilijatukea säveltaiteen alueella 1980-luvulla. Aluksi käydään lyhyesti läpi valtion taiteilijatukijärjestelmä. Säveltaiteen saama kokonaistuki ja taiteilijoiden osuus siitä esitetään pääpiirteissään. Keskeisin tarkastelun kohde ovat säveltaiteilijoiden apurahat. Vuoteen 1989 on keskitytty siksi, että se on paitsi tarkastellun ajanjakson viimeinen vuosi, myös meneillään olevan säveltaiteilijatutkimuksen tutkimusvuosi. Ikä- ja ammattityyppijakaumissa tiedot on kerätty vuosilta 1982, 1985 ja 1989.

Rahanarvon muutokset on laskettu vuoden 1989 arvoon, käyttäen Tilastokeskuksesta saatua elinkustannusindeksiä. Indeksitaulukko:

1980 = 1.81	1986 = 1.16
1981 = 1.61	1987 = 1.12
1982 = 1.48	1988 = 1.07
1983 = 1.33	1989 = 1
1984 = 1.27	1990 = 0.94
1985 = 1.20	

Taulukoita on tarkoituksella esitetty runsaasti - silloinkin, kun kuvio olisi saattanut olla havainnollisempi. Luvut on kuitenkin haluttu tuoda esiin riittävällä tarkkuudella. Tässä työpäpaperissa ei ole syvennetty tekemään johtopäätöksiä apurahajaosta, vaan tarkoituksena on lähinnä tallentaa 80-luvun säveltaiteilijatuon pääpiirteet niitä pidemmälle analysoimatta. Toivon, että työpäpaperi toimisi näin alan asiantuntijoiden "työkaluna" ja herättäisi pohdintoja ja keskustelua.

Päälähteinä on käytetty taidetoimikuntien toimintakertomuksia ja taiteen keskustoimikunnan arkistoa.

1. VALTION TAITEILIJATUKI

"Suomen taiteen edistämistä varten" on yhdeksän valtion taidetoimikuntaa (elokuvataide-, kirjallisuus-, kuvataide-, näyttämötaide-, rakennustaide-, säveltaide-, taideteollisuus-, tanssitaide- ja valokuvataidetoimikunta), jotka toimivat opetusministeriön alaisina taiteen asiantuntijaeliminä. Taidetoimikuntien yhteiselimenä toimii taiteen keskustoimikunta. Valtioneuvosto nimittää taidetoimikuntien jäsenet kolmivuotiskaudeksi kuultuaan taiteen eri alojen keskeisiä järjestöjä. Taiteen keskustoimikunta koostuu taidetoimikuntien puheenjohtajista sekä neljästä valtioneuvoston nimeämästä henkilöstä. Taiteen keskustoimikunta laatii vuosittain taidetoimikuntien esityksien pohjalta opetusministeriölle ehdotuksen valtion tulo- ja menoarvioon otettaviksi taiteen edistämisen määrärahoiksi.

Lääneissä toimii läänin taidetoimikunta, jonka tehtävänä on edistää taiteen harjoittamista ja harrastusta läänin alueella. Opetusministeriö hyväksyy tulo- ja menoarvioon summan, jonka läänin taidetoimikunta voi käyttää taiteen tukemiseen taiteilija-apurahojen, valtionavustusten ja läänintaiteilijatoiminnan muodossa.

Valtion taidetoimikunnat jakavat 1-, 3- ja 5-vuotiset *taiteilija-apurahat*. Yksivuotiset voidaan jakaa puolivuotisinä. Apuraha maksetaan valtion A 9 palkkaluokkaa vastaavana summana, ja se on verovapaata tuloa. "Valtion taiteilija-apuraha voidaan myöntää työskentelyedellytysten turvaamiseksi sekä - - kotimaassa ja ulkomailla tapahtuviin opintoihin ja jatkokoulutukseen" (L 328/67, 6§). *Pitkäaikaiset taiteilija-apurahat* (15-vuotinen) jakaa opetusministeriö taiteen keskustoimikunnan lausunnon perusteella. Taiteen keskustoimikunta jakaa *kohdeapurahat* taidetoimikuntien lausuntojen pohjalta. Kohdeapurahat myönnetään tietyn työsuunnitelman toteuttamiseen, työkustannusten korvaamiseen, esitys-, esittely- ja julkistamiskustannuksiin sekä myös tutkimustyöhön. Elokuva-, taideteollisuus- ja valokuvataidetoimikunnat jakavat alansa *laatutuen*. Taiteen keskustoimikunnan lastenkulttuurijaosto tekee esityksen *lastenkulttuuriapurahojen ja palkinnon* jaosta. Tasavallan presidentti nimittää taiteen keskustoimikunnan esityksen pohjalta *taiteilijaprofessorit* enintään viideksi vuodeksi tai pysyväisesti. Taiteilijaprofessorin *viran* palkkaus on S 24. Tasavallan presidentti voi taiteen keskustoimikunnan esityksestä myöntää *akateemikon arvonimen* ansioituneelle taiteenharjoittajalle. Akateemikon arvonimi voi samanaikaisesti olla enintään kahdeksalla taiteilijalla. (L 734/69, 4§). Läänin taidetoimikunnat myöntävät taiteilijoille taiteilija-apurahoja

(työskentely- tai kohdeapurahoja) sekä taidepalkintoja. Ne voivat palkata myös *läänintaiteilijoita*, joka saavat luokan A 18 mukaista palkkaa. Opetusministeriö jakaa taiteen keskustoimikunnan lausunnon perusteella *taiteilijaeläkkeet*, jotka vastaavat valtion palkkaluokkaa A 14 ja ovat veronalaisia (vuodesta 1984). Taidetoimikunnat jakavat vuosittaiset *valtion taidepalkinnot*. Valtion taiteilija-apurahat, kohdeapurahat ja taiteilijaprofessuurit ovat lakisääteisiä. Valtionpalkinnot ja laatutuki, kuten suurin osa taiteen tukemisen määrärahoista, maksetaan veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovaroista, joka on harkinnanvarainen momentti budjetissa. Lakisääteinen momentti käsitti vuonna 1991 34,1 mmk, veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovarojen momentti 525,9 mmk. Valtion taiteilija- ja kohdeapurahoihin käyttämät eli *lakisääteisen momentin varat* on esitetty taulukossa 1 (luvut eivät sisällä läänin taidetoimikuntien apurahoja).

TAULUKKO 1. Valtion taiteilija- ja kohdeapurahoihin käytetyt varat vuosina 1980-1991

	Mk	Mk v. 1989 rahanarvossa ²
1980	8.818.548	15.961.571
1981	10.557.084	16.996.905
1982	12.834.555	18.995.141
1983	15.216.233	20.694.076
1984	16.853.221	21.403.590
1985	18.265.465	21.918.558
1986	19.766.270	22.928.873
1987	21.146.076	23.683.605
1988	24.435.181	26.145.643
1989	27.259.504	27.259.504
1990	30.084.166	29.018.740
1991 ¹	34.066.000 ¹	

¹ Esitys.

² Laskettu elinkustannusindeksin mukaan.

Lähde: Tilinpäätöstiedot (vuodet 1980-1990) valtion tulo- ja menoarvioesityksistä 1982-1992.

2. SÄVELTAITEILIJOIDEN TUKI 1980-LUVULLA

2.1. Säveltaiteen kokonaistuki ja taiteilijoiden osuus siitä

Säveltaiteen osuus valtion eri taiteenalojen tuesta on suurin, vuosien 1987-1990 tulo- ja menoarviesitysten mukaan 31,4%. Tämän lisäksi uuden oopperatalon rakentamiseen käytettiin 11,5% koko taiteen tuen määrärahoista. Säveltaiteen tukemiseen vuonna 1990 tarkoitettu 253,9 miljoonaa jakautui seuraavasti: oopperan tukemiseen käytettiin 41%, opetukseen 49%, orkesterien, tuotannon ja kulttuuritapahtumien tukemiseen 5%, taiteilijoille 2%, tiedotukseen ja tutkimukseen (Musiikin tiedotuskeskus, Luses ja musiikki-instituutit) 1% sekä jazzmusiikin tukemiseen 0,2%. (Rantanen 1991.) Säveltaiteilijoiden saama kahden prosentin osuus koko tuen määrästä on näyttämötaiteilijoiden ohella (myös 2%) pienin eri taiteilijakunnista (mm. kuvataiteilijat 10%, kirjailijat 75% koko kyseisen taiteen alan tuen määrästä). Eroa on tietysti taiteilijoiden työnkuvissakin: kuvataiteilijoilla ja kirjailijoilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia olla vakituksessa työsuhteessa kuin näyttämötaiteilijoilla teatterissa tai säveltaiteilijoilla orkesterissa.

Niinikään vuonna 1989 säveltaiteilijoiden suoran tuen osuus oli kaksi prosenttia (4,6 miljoonaa markkaa) ja se jakautui seuraavasti: 69% meni taiteilija-apurahoihin, sävellystilaukset ja musiikkikilpailut 7%, kohdeapurahat sekä 15-vuotiset apurahat veivät kumpikin noin 10%, taiteilijaprofessorit 3% ja valtionpalkinnot yhden prosentin.

Valtaosa suoraan säveltaiteilijoille kanavoidusta valtion tuesta on lakisääteisiä apurahoja, ainoastaan valtionpalkinnot, sävellystilaukset ja musiikkikilpailut ovat harkinnanvaraisia ja sidottuja veikkaus- ja raha-arpajaisten voittotuloihin. Taulukossa 2 on esitetty joitakin säveltaiteilijoiden suoran tuen muotoja vuosina 1987-1990 sekä säveltaiteen tuen kokonaismäärä. Luvuista puuttuvat läänin taidetoimikuntien tuki, lastenkulttuuriapurahat ja palkinnot sekä eläkkeet. Luvut on esitetty vuoden 1989 rahanarvossa.

TAULUKKO 2. Säveltaiteen ja säveltaiteilijoiden tuki yhteensä tuhansina markkoina vuosina 1987-1990¹.

	1987	1988	1989	1990	1989 %
Sävellystilaukset, musiikkikilpailut	336	318	300	442	6.6
Valtionpalkinnot	45	42	40	47	0.9
Kohdeapurahat	432	415	452	465	9.9
Taiteilija-apurahat	2.918	3.159	3.159	3.233	69.3
15-vuotiset apurahat	330	417	477	539	10.5
Taiteilijaprofessorit	123	133	131	218	2.9
TAITEILIJAT YHT.	4.183	4.484	4.558	4.944	100.1
Säveltaiteen tuki yht.	178.105	198.173	209.253	238.707	n=4558 mk

¹ Vuoden 1989 rahanarvossa, laskettu elinkustannusindeksin mukaan.
Lähde: Rantanen 1991.

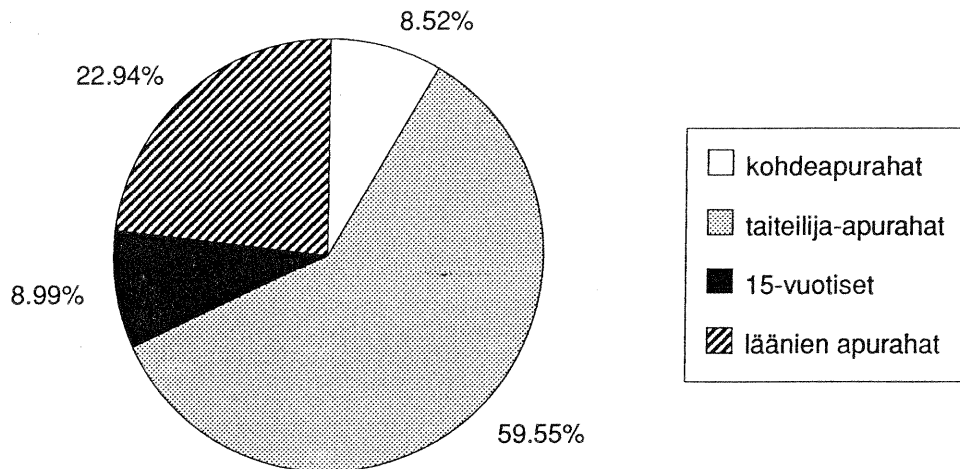
Kun edelliseen lasketaan mukaan läänin taidetoimikuntien säveltaiteilijoille myöntämä tuki sekä lastenkulttuuriapurahat ja palkinnot, oli valtion säveltaiteilijoille jakaman suoran tuen yhteismäärä 5,8 mmk vuonna 1989. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että samana vuonna tilitettiin oikeudenhaltijoille tekijänoikeuspalkkioita (Teosto ja Gramex) ja tyhjäsasettikorvauksia 108,1 miljoonaa markkaa (Sauri 1990: 31-32). Säätiöt tukivat säveltaidetta vuonna 1987 yhteensä 7,8 mmk:lla, josta noin 78% oli osoitettu yksityisille taiteenharjoittajille (Rantanen 1990: 44-46. Säätiöistä puuttuu Luovan säveltaiteen edistämissäätiö, joka tuki säveltaidetta vuonna 1989 2,3 mmk:lla.) Suurimmat kaupungit¹ myönsivät säveltaiteilijoille vuonna 1989 yhteensä noin 490.000 markalla apurahoja.

Tekijänoikeuskorvaukset ovat edellä mainituista rahallisesti merkittävin korvausmuoto. Yksityisten säätiöiden ja rahastojen apurahat sekä valtion taiteilijatuki ovat keskenään suunnilleen samaa suuruusluokkaa, mutta eivät yllä lähellekään tekijänoikeuden tuomia summia. Tämä on tietenkin kokonaiskuva eikä välttämättä vastaa yksittäisen säveltaiteilijan tulolähteiden osuuksia.

Huomattavimmista apurahoista - taiteilija- ja kohdeapurahat, 15-vuotiset ja läänin taidetoimikuntien apurahat - taiteilija-apurahat kattoivat noin 60% vuoden 1989 apurahojen markkamäärästä. Läänin taidetoimikuntien apurahojen osuus oli 23% ja sekä kohdeapurahojen että 15-vuotisten apurahojen osuus oli 9%.

¹ Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Lahti, Kuopio, Pori, Joensuu, Jyväskylä ja Oulu.

KUVIO 1. Säveltaiteen apurahojen jakautuminen tyyppin mukaan vuonna 1989
(100%=5,3 mmk).

2.2. Taiteilija-apurahat

Taiteilija-apurahat muodostavat valtion taiteilijatuesta markkamääräisesti huomattavimman osan. Taiteilija-apuraha myönnetään työskentelyä tai jatko-opintoja varten ja se on verotonta tuloa. Vuonna 1989 apurahan suuruus oli valtion palkkaluokan A 9 mukaan 59.597 markkaa vuodessa². Säveltaiteelle on varattu yhteensä 3 viisivuotista, 6 kolmivuotista ja 20 yksivuotista taiteilija-apurahaa jaettavaksi vuosittain (L 734/69 ja A 845/69 muutoksineen). Laki on toteutunut tässä laajuudessa vuodesta 1981 lähtien. Vuoden 1980 alusta voimaan tullut lainmuutos (1044/80) toi säveltaiteelle kaksi viisivuotista apurahaa lisää, vuoden 1981 alusta (947/81) perustettiin yksi kolmivuotinen lisää. Apurahat on asetuksen mukaan määrätty jaettavaksi säveltäjien ja esittävien säveltaiteilijoiden kesken siten, että *säveltäjille* on tarkoitettu 2 viisivuotista, 3 kolmivuotista ja 4 yksivuotista apurahaa ja *esittäville säveltaiteilijoille* 1 viisivuotinen, 3 kolmivuotista ja 16 yksivuotista taiteilija-apurahaa. (Apurahat voidaan myös jakaa toisin, kuten säveltaidetoimikunta teki vuonna 1985 jakaessaan esittäville säveltaiteilijoille yhden säveltäjien kiintiöön kuuluvan kolmivuotisen apurahan.) Vuosittain jaettavien säveltaiteen taiteilija-

² 1.1.-1.3. 4889 mk/kk, 1.3.-1.12. 4965 mk/kk ja 1.-31.12.1989 5134 mk/kk.

apurahojen kappalemäärä on yhteensä 29, mutta käytännössä apurahoja jaetaan kappalemääräisesti enemmän, sillä yksivuotiset voidaan jakaa puolivuotisia apurahoina. Vuosiksi laskettuna apurahoja myönnetään yhteensä 53 apurahavuotta³. 1980-luvulla myönnettiin yhteensä 426 kappaletta 5-, 3-, 1- tai ½-vuotisia taiteilija-apurahoja säveltaiteilijoille eli yhteensä 528,5 apurahavuotta.

TAULUKKO 3. Säveltaiteen 5-, 3-, 1- ja ½-vuotisten taiteilija-apurahojen kappalemäärät 1980-luvulla.

	5-vuotiset kpl	3-vuotiset kpl	1-vuotiset kpl	½-vuotiset kpl	Yhteensä kpl
1980	3	5	6	28	42
1981	3	6	1	38	48
1982	3	6	4	32	45
1983	3	6	6	28	43
1984	3	6	6	28	43
1985	3	6	8	24	41
1986	3	6	5	31	45
1987	3	6	8	26	43
1988	3	6	13	14	36
1989	3	6	9	22	40
Yhteensä	30	59	66	271	426

Lähde: Taidetoimikuntien toimintakertomukset 1979-1988.

Taulukossa 4 on esitetty säveltaiteen haetut ja myönnetyt taiteilija-apurahat. Anomuksissa voidaan hakea useita, eri pituisia apurahoja, mutta taulukkoon on kirjattu yksittäisten hakijoiden määrä. Keskimäärin 21% hakijoista sai 1980-luvulla taiteilija-apurahan, naishakijoista vajaa viidennes ja mieshakijoista vajaa neljännes sai apurahan. Mikäli yksivuotisia ei lainkaan puolitettaisi, olisi saajia vähemmän: keskimäärin 14% koko hakijoiden määrästä.

³ Vuonna 1986 säveltaidetoimikunta myönsi vahingossa yhden puolivuotisen apurahan liikaa. Vuonna 1987 yksi säveltaiteilija luopui saamansa kolmivuotisen apurahan viimeisestä vuodesta ja se jaettiin kahdeksi puolivuotiseksi.

TAULUKKO 4. Säveltaiteen haetut ja myönnetyt 5-, 3-, 1- ja ½-vuotiset taiteilija-apurahat ja naisten osuus hakijoista ja saajista 1980-luvulla.

	Hakijoita kpl	Naisia hakijoista %	Myönnetty yhteensä %	Myönnetty naisille %	Hakeneista naisista sai %
1980	222	ei tietoa	19	5	
1981	225	ei tietoa	21	13	
1982	229	20	20	20	22
1983	244	ei tietoa	18	12	
1984	185	18	23	21	27
1985	194	16	21	12	17
1986	216	16	21	4	6
1987	177	17	24	20	27
1988	197	16	18	14	17
1989	168	17	24	13	19

Lähde: Taidetoimikuntien toimintakertomukset 1979-1988.

Naisia oli taiteilija-apurahan hakijoissa 1980-luvulla keskimäärin 17% ja naiset saivat 13% (56 kpl) jaettujen taiteilija-apurahojen kappalemäärästä. Naisten osuus saajien määrästä kasvoi mitä lyhyempi apuraha oli kyseessä, vaikka erot eivät ole huomattavia: viisivuotisista 10% oli myönnetty naisille, kolmevuotisista 12%, yksivuotisista 11% ja puolivuotisista 14%. Kaikki 15-vuotiset apurahat myönnettiin miehille. Naisten saamista apurahoista 70% oli puolivuotisia, yksi- ja kolmevuotisia oli kumpiakin 13% ja viisivuotisia 5%. Tämä noudattelee jokseenkin apurahojen kokonaismäärän suhteita: puolivuotisten osuus on 64%, yksivuotisten 15%, kolmivuotisten 14% ja viisivuotisten 7% koko taiteilija-apurahojen kappalemäärästä. Naiset saivat 62,5 ja miehet 466 apurahavuotta 1980-luvulla eli naisten apurahavuosista sama osuus oli 12%.

TAULUKKO 5. Säveltaiteen taiteilija-apurahat pituuden ja sukupuolen mukaan.

	15-vuotiset		5-vuotiset		3-vuotiset		1-vuotiset		½-vuotiset	
	miehille	naisille	miehille	naisille	miehille	naisille	miehille	naisille	miehille	naisille
1980			3	0	5	0	5	1	27	1
1981			3	0	5	1	1	0	33	5
1982			2	1	5	1	3	1	26	6
1983	1	0	3	0	6	0	6	0	23	5
1984	2	0	3	0	5	1	4	2	22	6
1985	1	0	2	1	4	2	8	0	22	2
1986	1	0	3	0	6	0	5	0	29	2
1987	1	0	3	0	5	1	8	0	19	7
1988	1	0	2	1	5	1	13	0	11	3
1989	1	0	3	0	6	0	6	3	20	2
Yht.	8	0	27	3	52	7	59	7	232	39
Yht.%	100	0	90	10	88	12	89	11	86	14
n	8		30		59		66		271	

Lähde: Taidetoimikuntien toimintakertomukset 1979-1988.

Säveltaidetoimikunta laati heti ensimmäisiä taiteilija-apurahoja jakaessaan hakijoita koskevan jaottelun pystyäkseen käsittelemään hakemuksia. Jaottelu on yhä käytössä säveltaidetoimikunnan työskentelyssä. Taiteilija-apurahan hakijat jaetaan seuraaviin kategorioihin: 1. säveltäjät, 2. kapellimestarit ja kuoronjohtajat, 3. instrumentalistit (jako myös instrumenttikohtaisiin alaluokkiin), 4. laulajat, 5. pop-, rock- ja jazzmusiikin edustajat sekä 6. muut. Hakijan sijoittamisen johonkin näistä luokista tekee taiteen keskustoimikunnan toimistos sihteeri, joka ei välttämättä tunne jokaisen hakijan "tyyppiä", joten jaottelussa saattaa sattua virheitä. Luokitus ontuu, sillä neljä ensimmäistä kategoriaa ovat *ammattityyppiä* kuvaavia, joista *musiikin lajin* mukaan tehty "pop-, rock- ja jazzmusiikin edustajat" poikkeaa täysin. Pop, rock ja jazz-luokkaan sisältyy niin säveltäjiä, kapellimestareita, instrumentalisteja kuin laulajiakin. Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että muut säveltäjät, kapellimestarit, instrumentalistit ja laulajat ovat jonkin muun musiikin lajin - taidemusiikin - edustajia. Niin erilaisten musiikin lajien kuin pop- ja viihdemusiikin, rockin ja jazzin yhdistäminen vahvistaa ajatusta, että nämä lajit nähtiin, ehkä tiedostamattakin, taidemusiikin vastapoolina ja ne voitiin niputtaa yhteen. Olen käyttänyt jaottelua sen puutteista huolimatta, sillä se on ollut myös säveltaidetoimikunnan työväline taiteilija-apurahoja jaettaessa. Lisäksi taiteilija-apurajojen hakijoiden ja saajien jaottelu jo olemassaolevasta luokittelusta poiketen vaatisi valtavan työmäärän.

Säveltäjien ja esittävien säveltaiteilijoiden saamien taiteilija-apurahojen jakauma on toteutunut asetuksen (A 845/69) mukaisena: 1980-luvulla säveltäjät saivat keskimäärin 30% apurahojen kappalemäärästä ja 43% vuosimäärästä. Kappalemääräisesti eniten apurahoja ovat saaneet instrumentalistit (37%), mutta vuosiksi laskettuna eniten ovat saaneet säveltäjät (43%). Pop-, rock- ja jazzmusiikin edustajat ovat saaneet noin viidenneksen apurahojen kappalemäärästä ja kymmenesosan vuosimäärästä eli apurahat ovat olleet lyhyitä⁴.

TAULUKKO 6. Säveltaiteen 5-, 3-, 1- ja ½-vuotisten taiteilija-apurahojen jakautuminen ammattityypin mukaan¹.

	% kpl- määrästä	% vuosista
Säveltäjät	28.6	43.4
Kapellimestarit ja kuoronjohtajat	4.0	5.0
Laulajat	7.9	6.3
Instrumentalistit	36.5	33.0
Pop, rock, jazz	22.2	11.6
Muut	0.8	0.6
Yhteensä	100.0	99.9
n	126	159

¹ Tiedot vuosilta 1982, 1985 ja 1989. Jaottelu apuraharekisterin mukaan.

Lähde: Taiteen keskustoimikunnan apuraharekisteri.

Pekka Oesch on tutkimuksessaan jaotellut taiteilija-apurahojen saajat taidemusiikin ja populaarimusiikin edustajiin (1990: 124-125). Taulukossa 7 tarkastellaan taiteilija-apurahojen jakautumista näiden kahden musiikin lajin välillä. Taidemusiikin edustajat saivat 1980-luvulla yhteensä 297 kappaletta eli 70% taiteilija-apurahoista ja populaarimusiikin edustajat saivat 126 kappaletta eli 30% apurahoista. Populaarimusiikin edustajat saivat 13% viisivuotisista taiteilija-apurahoista ja noin kolmanneksen kustakin muusta apurahalajista. Pekka Oeschin mukaan populaarimusiikin viisivuotiset apurahat on kuitenkin myönnetty säveltaiteilijoille, jotka toimivat sekä populaari- että taidemusiikin alueella (1990: 64). Yksi- ja puolivuotisten osuus oli kummankin musiikin lajin edustajien apurahoissa suunnilleen yhtä suuri, mutta viisivuotisten osuus oli taidemusiikin apurahoissa kolmikertainen verrattuna populaarimusiikin apurahiin.

⁴ Tiedot vuosilta 1982, 1985 ja 1989.

TAULUKKO 7. Säveltaiteen taiteilija-apurahojen jakautuminen musiikin lajin mukaan.

	5-vuotiset		3-vuotiset		1-vuotiset		½-vuotiset	
	taide-musiikki	populaari-musiikki	taide-musiikki	populaari-musiikki	taide-musiikki	populaari-musiikki	taide-musiikki	populaari-musiikki
1980	2	1	3	2	3	3	18	10
1981	3	0	3	2	1	0	28	10
1982	3	0	4	2	3	1	24	8
1983	2	1	5	1	4	2	19	9
1984	3	0	5	1	6	0	19	9
1985	3	0	5	1	5	3	18	6
1986	2	1	3	3	3	2	27	4
1987	3	0	4	2	5	3	14	10
1988	2	1	4	2	8	5	8	6
1989	3	0	3	3	6	3	13	9
Yht. kpl	26	4	39	19	44	22	188	81
Yht. %	87	13	67	33	67	33	70	30
n	30		58		66		269	

Lähde: Pekka Oesch 1990.

Taulukoissa 8 ja 9 tarkastellaan taiteilija-apurahojen jakautumista iän mukaan⁵. Suurimman osan sekä viisi-, kolme-, yksi- että puolivuotisista apurahoista saivat 30-39-vuotiaat. *Hakijoiden ja saajien* ikäjakaumat vastaavat kutakuinkin toisiaan, lähes puolet niin hakijoista kuin apurahan saajista oli 30-39-vuotiaita ja ikäluokat molemmin puolin kattoivat runsaan viidenneksen sekä hakijoista että saajista; poikkeuksena alle 30-vuotiaat apurahan saajat, joita oli noin vajaa kolmannes.

Sen sijaan eroja löytyy tarkasteltaessa kumpaakin sukupuolta erikseen. Miesten ikäkauma on jyrkkä: sekä hakijoissa että saajissa oli 30-39-vuotiaita noin puolet ja muut sijoittuvat pääosin ikäluokkiin 20-29- ja 40-49-vuotiaat. Alle kaksikymmenvuotiaita ei ollut yhtään ja yli viisikymmenvuotiaita oli mieshakijoissa vajaa 10%, miessaajissa vajaa 5%. Sekä naishakijat että -saajat jakautuivat tasaisemmin eri ikäluokkien kesken kuin miehet ja erot hakijoiden ja saajien ikäryhmittymien välillä olivat suuremmat. Naishakijoista suurin osa oli 30-39-vuotiaita, mutta saajien kohdalla 20-29-vuotiaita oli yhtä paljon kuin 30-39-vuotiaita. Yli 50-vuotiaiden osuus oli naisilla suunnilleen sama kuin miehillä.

⁵ Tiedot vuosilta 1982, 1985 ja 1989. Yhden hakijan ikätieto puuttuu.

TAULUKKO 8. Säveltaiteen 5-, 3-, 1- ja ½-vuotisten taiteilija-apurahojen hakijat ja saajat iän ja sukupuolen mukaan 1980-luvulla¹.

Ikä	Yhteensä		Miehet		Naiset	
	Hakijat	Saajat	Hakijat	Saajat	Hakijat	Saajat
0-19	0.2	0.8	0	0.0	1.0	5.3
20-29	22.0	26.2	20.4	24.3	29.5	36.8
30-39	46.9	46.0	49.1	47.7	37.1	36.8
40-49	23.2	22.2	22.7	23.4	25.7	15.8
50-59	5.9	2.4	6.2	1.9	4.8	5.3
60-69	1.5	1.6	1.4	1.9	1.9	0.0
70-79	0.2	0.8	0.2	0.9	0.0	0.0
Yht. %	99.9	100.0	100.0	100.1	100.0	100.0
n	590	126	485	107	105	19

¹ Tiedot vuosilta 1982, 1985 ja 1989. Lähde: Taiteen keskustoimikunnan arkisto.

Tarkasteltaessa myönnettyjä taiteilija-apurahoja apurahavuosina muuttuvat ikäjakaumat hieman verrattuna kappalemäärin laskettuihin. Alle 30-vuotiaiden osuus oli hieman suurempi kappaleissa (27%) kuin vuosissa (22%), joten nuoret saivat lyhyitä apurahoja. Naisten kohdalla tilanne oli kuitenkin päinvastoin: alle 30-vuotiaat naiset saivat eniten (39%) apurahavuosista. Miesten kohdalla kappaleissa ja vuosissa ei ollut huomattavia eroja. Kaikkien apurahatyyppien suurin saajaikäluokka oli 30-39-vuotiaat, yksivuotisista tälle ikäryhmälle oli myönnetty yli puolet. Alle 30-vuotiaat saivat vajaan kolmanneksen sekä ½- että 1-vuotisista taiteilija-apurahoista.

2.3. Pitkäaikaiset (15-v) taiteilija-apurahat

Vuodesta 1982 opetusministeriö on myöntänyt vuosittain yhteensä kymmenen 15-vuotista taiteilija-apurahaa taiteen keskustoimikunnan esityksestä alallaan eteviksi osoittautuneille, yli neljäkymmentävuotiaalle päätoimisille taiteilijoille, joilla ei ole taiteelliseen toimintaan liittyvää virka- tai työsuhdetta. Pitkäaikaisen taiteilija-apurahan aikana sen saajalle kertyy työeläkettä valtion eläkelain mukaan. Säveltaiteen alalla on myönnetty kahdeksan 15-vuotista taiteilija-apurahaa 1980-luvulla. Vuonna 1989 pitkäaikaiset apurahat veivät noin 9% säveltaiteilijoiden kokonaistuen markkamäärästä. 15-vuotista apurahaa on hakenut vuosina 1982-1989 110 henkilöä, joista kaksi oli naisia. Vastaavana ajanjaksona se myönnettiin kahdeksalle taiteilijalle, joten 7,3% viisitoistavuotista hakeneista sai apurahan.

15-vuotisen taiteilija-apurahan ovat saaneet seuraavat säveltaiteilijat:

	Alkamisvuosi
Juhani Aaltonen	1987
Kaj Chydenius	1991
Paavo Heininen	1983
Eero Koivistoinen	1989
Ilpo Mansnerus	1988
Usko Meriläinen	1984
Pehr Henrik Nordgren	1985
Seppo Paakkunainen	1986
Heikki Sarmanto	1984
Jarmo Sermilä	1990
Izumi Tateno	1991

2.4. Kohdeapurahat

Kohdeapurahat myönnetään tietyn työsuunnitelman toteuttamiseen, työkustannusten korvaamiseen, esitys-, esittely- ja julkistamiskustannuksiin yhdelle tai useammalle taiteilijalle. Kohdeapurahan voi saada myös tutkimustyöhön. Taiteen keskustoimikunta myöntää kohdeapurahat kuultuaan taidetoimikuntien lausunnot. Kohdeapurahojen osuus oli vuonna 1989 noin 7% säveltaiteilijoille suunnatun tuen kokonaismäärästä.

Kohdeapurahoja myönnettiin säveltaiteelle 1980-luvulla 522 kappaletta ja säveltaiteen osuus kaikkien myönnettyjen kohdeapurahojen markkamäärästä oli 16% 1980-luvulla. Säveltaiteen kohdeapuraha oli "helpompi" saada kuin muiden alojen kohdeapuraha, sillä keskimäärin joka kolmas säveltaiteen hakija sai kohdeapurahan, kun puolestaan kaikki taiteen alat yhteenlaskien kohdeapurahan sai keskimäärin 14% hakijoista. Myönnetyn rahamäärän osuus oli 13% haetusta määrästä säveltaiteen kohdeapurahoissa. Kohdeapurahojen keskiarvo oli 8300 markkaa⁶. Naiset saivat 110 kohdeapurahaa eli 21% kappalemäärästä ja 19% apurahojen markkamäärästä. Naisten saamien kohdeapurahojen keskiarvo oli 7800 mk ja miesten 8500 mk⁶.

TAULUKKO 9. Säveltaiteen myönnetyt ja haetut kohdeapurahat 1980-luvulla.

	Myönnetty tmk	Myönnetty tmk ¹	Haettu kpl	Myönnetty kpl	Myönnetty % (mk)	Myönnetty % (kpl)
1980	260	471	218	52	10	24
1981	270	435	244	59	9	24
1982	257	380	213	68	11	32
1983	269	358	214	49	10	23
1984	288	365	138	48	16	35
1985	387	464	168	61	15	36
1986	386	448	173	46	15	27
1987	386	432	109	35	21	32
1988	391	418	172	48	12	28
1989	452	452	190	56	12	30
Yhteensä	3.346	4.223	1839	522		

¹ Vuoden 1989 rahanarvossa, laskettu elinkustannusindeksin mukaan.

⁶ Vuoden 1989 rahanarvon mukaan.

TAULUKKO 10. Säveltaiteen haettujen ja myönnettyjen kohdeapurahojen keskiarvot 1980-luvulla. Yhteensä ja sukupuolen mukaan.

	Haettu mk	Myönnetty mk	Myönnetty mk ¹	Miehet mk ¹	Naiset mk ¹
1980	11.430	5.000	9.050	9.100	8.100
1981	11.780	4.580	7.370	7.600	6.600
1982	10.930	3.780	5.590	5.600	5.500
1983	12.250	5.490	7.300	7.500	6.300
1984	12.680	5.990	7.600	7.500	8.500
1985	15.590	6.340	7.600	7.300	8.600
1986	15.330	8.390	9.730	10.500	7.400
1987	16.760	11.010	12.330	12.300	12.300
1988	18.710	8.150	8.720	9.200	7.900
1989	20.330	8.070	8.070	8.400	7.300

¹ Vuoden 1989 rahanarvossa, laskettu elinkustannusindeksin mukaan.

TAULUKKO 11. Säveltaiteen kohdeapurahojen kappale- ja markkamäärien jakautuminen sukupuolen mukaan 1980-luvulla.

	Miehille kpl	Naisille kpl	Naisille % (kpl)	Naisille mk ¹	Naisille % (mk)
1980	50	2	3.8	16.290	3.5
1981	45	14	23.7	92.575	21.3
1982	53	15	22.1	82.880	21.8
1983	40	9	18.4	56.525	15.9
1984	42	6	12.5	50.800	13.9
1985	47	14	23.0	120.000	25.8
1986	35	11	23.9	81.200	18.1
1987	30	5	14.3	61.600	14.3
1988	30	18	37.5	142.310	34.0
1989	40	16	28.6	116.000	25.7
Yhteensä	412	110		679.000	

¹ Vuoden 1989 rahanarvossa, laskettu elinkustannusindeksin mukaan.

2.5. Lastenkulttuuriapurahat ja palkinnot

Taiteen keskustoimikunta jakaa lastenkulttuurin apurahat ja palkinnot kuultuaan lastenkulttuurijaoston ehdotusta. Apurahoja on myönnetty vuodesta 1981 alkaen. Palkinto myönnetään tunnustuksena "kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana valmistuneesta, lastenkulttuurin piiriin kuuluvasta ansiokkaasta työstä tai suorituksesta" tai "pitkäaikaisesta ja ansiokkaasta toiminnasta lastenkulttuurin hyväksi". Apurahat myönnetään lastenkulttuuria edistävien työsuunnitelmien toteuttamiseen huomioiden eri taiteenalat sekä kielelliset ja alueelliset näkökohdat. (OPM päätös 20.3.1985). Lastenkulttuuriapurahoja on myönnetty 1980-luvulla (vuodesta 1981 alkaen) yhteensä 177 kappaletta, joista 30 eli 16,9% on ollut säveltaiteen hankkeita. Jaetusta rahamäärästä on 17,0% myönnetty säveltaiteen alueelle. Luvut sisältävät työryhmien apurahat sekä sellaiset projektit, joissa musiikkia on osana (esim. musiikkiteatteri). Lastenkulttuuripalkintoja on 1980-luvulla myönnetty 45 kappaletta, joista 4 on säveltaiteen alueelta. Vuonna 1989 lastenkulttuuriapurahojen ja palkintojen osuus oli 1% säveltaiteilijoille myönnetystä kokonaistuesta.

TAULUKKO 12. Lastenkulttuuriapurahat yhteensä sekä säveltaiteen osuus.

	Myönnetty yhteensä mk	Myönnetty yht. mk 89 ¹ arvossa	Myönnetty säv. taiteelle mk ¹	Myönnetty säv. taiteelle %
1981	80.000	129.000	39.445	30.6
1982	100.000	148.000	25.900	17.5
1983	143.000	190.000	11.970	6.3
1984	150.000	191.000	10.160	5.3
1985	155.000	186.000	24.000	12.9
1986	240.000	278.000	60.320	21.7
1987	205.000	230.000	28.000	12.2
1988	260.000	278.000	81.320	29.2
1989	380.000	380.000	66.000	17.4

¹ Vuoden 1989 rahanarvossa, laskettu elinkustannusindeksin mukaan.

Lähde: opetusministeriön päätökset 23.6.1981, 7.7.1982, 10.7.1983 ja 18.7.1984.

Taidetoimikuntien toimintakertomukset 1985-1989.

2.6. Läänin taidetoimikuntien apurahat ja läänintaiteilijat

Apurahat ja palkinnot

Läänin taidetoimikunnat tukevat taiteilijoita jakamalla apurahoja ja myöntämällä taidepalkintoja. Apurahojen osuus läänin taidetoimikuntien myöntämästä taiteen tuesta oli 36% vuosina 1969-1988. 1980-luvun alussa järjestöjen yms. valtionavustusten määrä oli suurempi kuin apurahojen, mutta vuosikymmenen kuluessa apurahojen osuus on jatkuvasti kasvanut ja tuen painopiste siirtynyt näin yhteisötoiminnasta yksittäisille taiteilijoille. (Karhunen 1990: 23.)

Säveltaiteen osuus läänin taidetoimikuntien vuosina 1969-88 jakamasta kokonaistuesta oli lähes kolmannes (29,4%) eli eri taiteenalojen suurin. Sen sijaan apurahoista säveltaide sai toiseksi eniten (20,1%) kuvataiteen jälkeen (34,2%). Vuosina 1969-88 apurahoja jaettiin säveltaiteilijoille toiseksi eniten kaikissa muissa lääneissä paitsi Vaasan, Pohjois-Karjalan, Uudenmaan ja Lapin lääneissä, joissa kirjailijat saivat säveltaiteilijoita enemmän apurahoja (Karhunen 1990: 24). Taidetoimikunnat voivat ajoittain myös keskittyä tietyn taiteenalan tukemiseen. Säveltaide oli painopistealue vuonna 1982 Hämeen läänissä ja vuonna 1987 Mikkelin läänissä (Karhunen 1990: 30).

1980-luvulla säveltaiteilijat ovat saaneet yhteensä 8,6 mmk 1232 apurahana⁷ läänin taidetoimikunnilta. Läänin taidetoimikuntien apurahat ja palkinnot ovat huomattava valtion taiteilijatuon muoto, markkamääräisesti ne ovat toiseksi suurin apurahamuoto. Vuonna 1989 läänin taidetoimikuntien apurahojen osuus oli 21% koko säveltaiteilijoille myönnetyn tuen määrästä.

Vuonna 1989 läänin taidetoimikunnat myönsivät taiteilijoille yhteensä 5,9 mmk, josta säveltaiteen osuus oli 21% (1,2 mmk 101 kappaleena). Yksittäisille säveltaiteilijoille myönnettiin yhteensä 92 apurahaa, joista naiset saivat 29 kappaletta (32%). Kaikki neljä säveltaiteilijoille myönnettyä läänin taidetoimikunnan palkintoa, yhteensä 60.000 mk, annettiin miehille.

Naisten osuus läänin taidetoimikuntien apurahoista on suurempi kuin muiden apurahojen kohdalla, naiset saivat lähes kolmanneksen (28,5%) 1980-luvun läänin

⁷ Luku sisältää kohde- ja työskentelyapurahat sekä palkinnot.

taidetoimikuntien apurahojen kappalemäärästä. Vuoden 1989 apurahojen markkamäärästä naiset saivat 19%.

TAULUKKO 13. Läänin taidetoimikuntien apurahat ja palkinnot säveltaiteilijoille ja naisten saama osuus 1980-luvulla.

	Myönnetty tmk	Myönnetty tmk ¹	Myönnetty kpl	Naisille % (kpl)
1980	476	861	118	23.7
1981	602	969	139	27.3
1982	818	1.210	159	30.2
1983	828	1.101	159	26.4
1984	919	1.167	138	33.3
1985	844	1.013	120	20.8
1986	998	1.158	103	30.1
1987	920	1.030	105	33.3
1988	1.018	1.089	90	28.9
1989	1.217	1.217	101	31.5
Yhteensä	8.639	10.815	1232	

¹ Vuoden 1989 rahanarvossa, laskettu elinkustannusindeksin mukaan.
Lähde: Karhunen 1988 & Taidetoimikuntien toimintakertomukset 1989.

Läänintaiteilijat

Läänintaiteilijatoiminta alkoi kokeiluna 1970-luvulla ja vuodesta 1984 perustettiin ohjaavan läänintaiteilijan virka, josta maksetaan valtion palkkaluokan A 18 mukaista palkkaa. Läänintaiteilijan työhön kuuluu mm. oman taiteenalan toiminnan ohjaus läänin alueella ja toimiminen asiantuntijana läänin taidetoimikunnassa (OPM muistio 1982: 9). Läänintaiteilijoina on vuosien 1972-1990 aikana ollut yhteensä 166 taiteilijaa, joista säveltaiteen alueella on toiminut 21 eli 12,7%. Läänintaiteilijavuosia on kertynyt eniten kuvataiteen alueelle, säveltaiteen tullessa neljäntenä. Kaikki säveltaiteen läänintaiteilijat ovat olleet miehiä. (Karhunen 1990: 51).

2.7. Taiteilijaeläkkeet

Taiteilijaeläkkeitä myönnetään pääsääntöisesti 60 vuotta täyttäneille taiteilijoille tunnustuksena ansiokkaasta toiminnasta taiteilijana. Eläkkeitä jaetaan 65 täyden eläkkeen (pl A14) verran vuosittain. Eläkepäätökset tekee opetusministeriö taiteen keskustoimikunnan lausunnon pohjalta, joka puolestaan pyytää lausunnot taidetoimikunnilta. Eläkkeet myönnetään joko täytenä eläkkeenä, osaeläkkeenä tai osaeläkkeen korotuksena täydeksi eläkkeeksi.

1980-luvulla säveltaiteilijoille myönnettiin 250 täys- tai osaeläkettä, joka oli keskimäärin 29% kaikkien myönnettyjen eläkkeiden kappalemäärästä. Naiset saivat säveltaiteen eläkkeistä 25%. Taulukossa 14 on esitetty myönnetyt täydet eläkkeet, osaeläkkeet ja osaeläkkeen korotukset.

TAULUKKO 14. Valtion taiteilijaeläkkeet 1980-luvulla. Kaikki taiteenalat yhteensä ja säveltaide sukupuolen mukaan.

	Kaikki taiteenalat kpl	Säveltaiteelle kpl	Säveltaiteelle %	Miehille kpl	Naisille kpl	Naisille %
1980	98	24	25	14	10	41.7
1981	87	25	29	18	7	28.0
1982	92	29	32	21	8	27.6
1983	89	26	29	21	5	19.2
1984	89	32	36	29	3	9.4
1985	82	28	34	21	7	25.0
1986	88	24	27	19	5	20.8
1987	84	22	26	20	2	9.1
1988	80	20	25	14	6	30.0
1989	86	20	23	12	8	40.0
Yht.	875	250		189	61	

Lähde: opetusministeriön päätökset 17.6.1980, 15.6.1981, 15.7.1982, 10.6.1983, 14.6.1984, 22.7.1985, 22.10.1986, 8.3.1987, 23.5.1989.

2.8. Taiteilijaprofessorit

Taiteilijaprofessori on virka, joka myönnetään "erityisen etevänä pidetylle taiteenharjoittajalle". Tasavallan presidentti nimittää taiteilijaprofessorit henkilöistä, jotka taiteen keskustoimikunta on esittänyt saatuaan taidetoimikunnilta perusteltuja ehdotuksia. Taiteilijaprofessorin virkaan nimitetään pysyväisesti tai enintään viideksi vuodeksi ja virasta maksetaan palkkaluokan S 24 mukaista palkkaa, joka on veronalaista tuloa. Viran haltijan tulee harjoittaa alansa luovaa työtä ja hän voi myös luennoida ja opettaa. (A 845/69, 1-3§). Taiteilijaprofessoreita on tähän mennessä nimitetty yhteensä 45, joista neljä on säveltaiteen alueelta. Pysyvästi nimitettyjä taiteilijaprofessoreita on kaksi, säveltäjä Aulis Sallinen ja kirjailija Bo Carpelan. Valtion tulo- ja menoarvio säätää viranhaltijoiden määräksi yksitoista. Tällä hetkellä säveltaiteen taiteilijaprofessoreina toimii pysyvästi nimitetyn Aulis Sallisen lisäksi oopperalaulaja Jorma Hynninen, jonka viisivuotiskausi alkoi 1.5.1990.

2.9. Valtionpalkinnot

Säveltaidetoimikunta jakaa vuosittain säveltaiteen valtionpalkinnon yhdelle tai useammalle taiteilijalle. Määräraha palkintoa varten osoitetaan veikkaus- ja raharpajaisten voittovaroista. Säveltaiteen valtionpalkinto on myönnetty vuosina 1980-1991 21 miehelle ja yhdelle naiselle sekä kahdelle orkesterille.

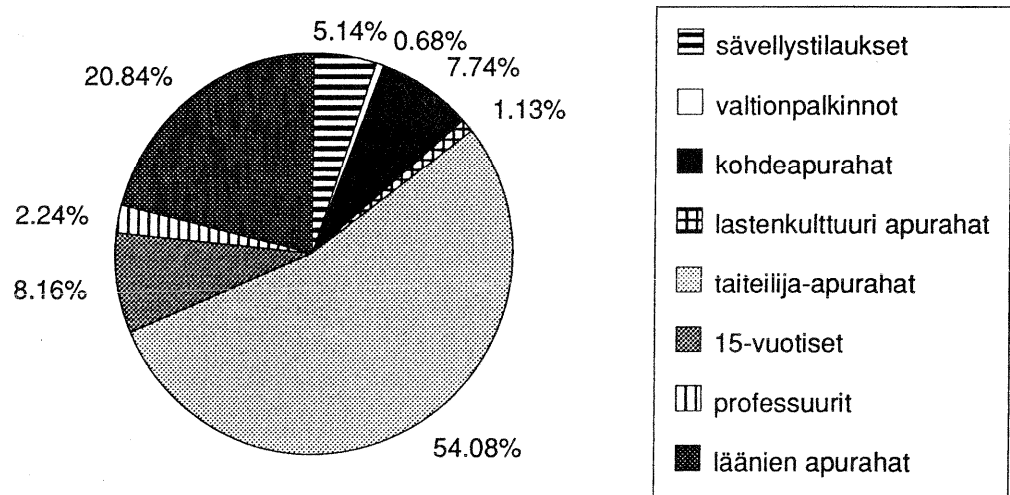
1980	Matti Lehtinen	15.000	mk
	Georg Malmstén	15.000	
1981	George de Godzinsky	15.000	
	Paavo Rautio	15.000	
1982	Taneli Kuusisto	15.000	
	Veikko Helasvuo	15.000	
1983	Juhani Raiskinen	35.000	
1984	Onni Suhonen	17.500	
	Holger Fransman	17.500	
1985	Einojuhani Rautavaara	11.500	
	Tom Krause	11.500	
	Jaakko Borg	11.500	
1986	Ellen Urho	17.500	
	Klaus Järvinen	17.500	
1987	Alfons Almi	20.000	
	Toivo Kärki	20.000	
1988	Jyrki Kangas	20.000	
	Seppo Kimanen	20.000	
1989	Erik Bergman	20.000	
	Juice Leskinen	20.000	
1990	Jorma Panula	25.000	
	Erkki Rautio	25.000	
1991	Avanti!	37.500	
	UMO	37.500	

3. YHTEENVETO

Valtio tukee säveltaiteilijoita mm. jakamalla taiteilija- ja kohdeapurahoja, jakamalla läänin taidetoimikuntien apurahoja, nimittämällä taiteilijaprofessoreita, tilaamalla sävellyksiä sekä myöntämällä taidepalkintoja. Vuonna 1989 valtio tuki näin säveltaiteilijoita 5,8 miljoonalla markalla. Tuen jakautuminen on esitetty kuviossa 2.

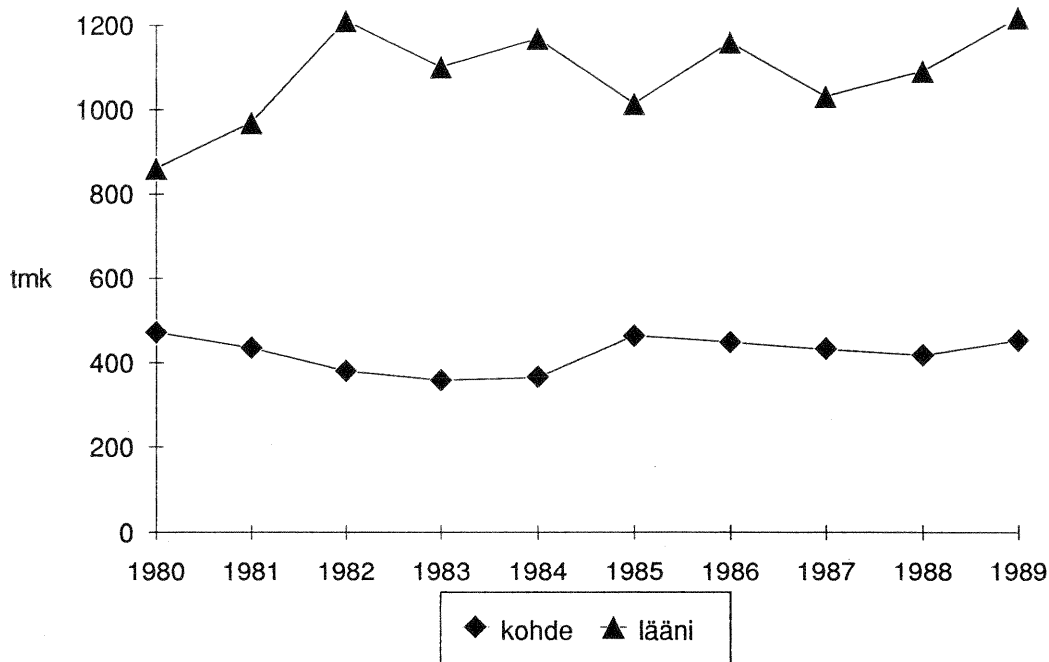
Rahallisesti merkittävimmät suoraan säveltaiteilijoille suunnatut tukimuodot ovat taiteilija-apurahat sekä läänin taidetoimikuntien apurahat ja palkinnot. Kaksi täysin erityyppistä tukimuotoa, 15-vuotiset apurahat ja kohdeapurahat, vievät vuosittain yhtä suuren osan tukipotista.

KUVIO 2. Valtion säveltaiteilijatuon jakautuminen vuonna 1989 (100% = 5,8 mmk).

Valtion taiteilija-apurahoja, kohdeapurahoja tai läänin taidetoimikunnan apurahoja on 1980-luvulla jaettu 1232 kappaletta. Apurahan saaneita henkilöitä on tietysti vähemmän, koska kymmenen vuoden kuluessa sama henkilö ehtii saada useammankin apurahan. Apurahat näyttävät keskittyvän samoille henkilöille, joskin yhden taiteilija-apurahan saaneita on saajajoukossa eniten⁸. Taiteilija-apurahan hakijoista viidennes ja kohdeapurahan hakijoista kolmannes sai apurahan 1980-luvulla.

KUVIO 3. Säveltaiteilijoille myönnetyt kohdeapurahat ja läänin taidetoimikuntien apurahat ja palkinnot 1980-luvulla.

⁸Tieto perustuu keskeneräiseen säveltaiteilijatutkimukseen, jossa kymmenen säveltaiteilijajärjestön jäsenistä noin 10% on saanut jonkin apurahan. Taiteilija-apurahan saajista viidennekselle ja kohdeapurahan saajista kolmannekselle oli myönnetty kaksi tai useampi apuraha. Tätä tulosta saattaa vääristää se, että järjestöjen jäsenistö kuvaa vuotta 1989, eikä se ole relevantti tarkasteltaessa koko 1980-luvun apurahajakaumaa.

3.1. Sukupuoli

Säveltaide on miesvaltainen taiteenala, mikä kuvastuu myös apurahojen jaossa: naiset ovat 1980-luvulla saaneet vain pienen osan jaetuista apurahoista, eikä naisia ole hakijoissa edes viidenneksen vertaa. Taiteilija-apurahoista, jotka ovat valtion taiteilijatuon markkamääräisesti merkittävin muoto, ovat naiset saaneet 13% kappalemäärästä ja 12% vuosimäärästä. 15-vuotiset taiteilija-apurahat on myönnetty kaikki miehille. Läänin taidetoimikunnat ovat jakaneet eniten apurahoja naisille, 1980-luvulla peräti kolmannes apurahoista myönnettiin naisille. Kohdeapurahoista naiset ovat saaneet viidenneksen.

Vaikka naiset ovat saaneet apurahoja, ei heitä näy valtionpalkinto-, läänintaiteilija- tai taiteilijaprofessoriluetteloissa. Valtionpalkinnon on 1980-luvulla saanut yksi nainen ja hänelle tunnustus on myönnetty toiminnasta koulutuksen hyväksi. Reilusta kahdestakymmenestä säveltaiteen läänintaiteilijasta ei yksikään ole ollut nainen, kuten ei neljästä taiteilijaprofessoristakaan. Taiteilijaeläkkeistä naiset saivat neljänneksen 1980-luvulla.

Naiset ovat myös saaneet miehiä lyhyempiä taiteilija-apurahoja ja keskimäärin pienempiä kohde- ja läänin taidetoimikuntien apurahoja, vaikka erot eivät olekaan huomattavia. Suurimmat erot ovat taiteilija-apurahojen kummassakin päässä: viisivuotisten osuus naisten saamissa oli 5%, miehillä 7% ja puolivuotisten osuus oli naisilla 70%, miehillä puolestaan 63%. Yksittäisiä vuosia tarkasteltaessa eroja oli paljonkin. Vuonna 1986 naiset saivat vain kaksi puolivuotista apurahaa (hakijoista 16% oli naisia) ja vuonna 1989 naiset saivat viisi apurahaa, yhteensä neljä apurahavuotta (hakijoista 17% oli naisia).

Taiteilija-apurahan hakijoissa naisten osuus oli suurempi (17%) kuin saajissa (13%), joten tässä suhteessa naisten saamien taiteilija-apurahojen määrässä voisi ehkä olla parantamisen varaa. Voi vain arvailla apurahan hakukynnystä naisten kohdalla, 15-vuotisten apurahojen 110 hakijan joukkoon mahtui kaksi naista. Naisten määrä eri musiikin alueilla ja eri ammattityypeissä vaihtelee suuresti. Naisia on vähiten juuri eniten taiteilija-apurahoja saaneissa ryhmissä: säveltäjissä ja jazzmuusikoissa. Vuoden 1989 hakijoissa pop-, rock- ja jazzmusiikin ryhmästä 9% oli naisia ja suurin osa tämän

ryhmän naisista lienee populaarimusiikin alueelta, koska tämän alan järjestöissä naisten osuus on suurempi kuin jazz- ja rockmusiikin alueilla⁹.

3.2. Ikä

Taiteilija-apurahat on 1980-luvulla jaettu likimäärin hakijoiden ikäjakaumaa vastaavasti. Sekä taiteilija-apurahaa *hakevista* että sen *saaneista* säveltaiteilijoista eniten eli vajaa puolet oli 30-39-vuotiaita. Kaikkien taiteilija-apurahatyypin, myös puoli- ja yksivuotisten, suurin saajaikäluokka oli niinkään 30-39-vuotiaat. Voisi ajatella, että alle 30-vuotiaiden tulisi saada lyhyistä apurahoista suurin osuus, sillä taiteilijoista juuri nuorten asema on heikoin ja sen parantaminen on otettu esille niin hallituksen kulttuuripoliittisessa ohjelmassa (26.4.1991) kuin esim. Unescon suosituksessa taiteilijan asemasta (1980). Kuitenkin 1980-luvulla nuoret ovat saaneet suhteellisesti enemmän apurahoja kuin ovat hakeneet: runsas viidennes (22%) hakijoista oli alle 30-vuotiaita ja ikäluokka sai reilun neljänneksen (27%) taiteilija-apurahoista. Lyhyistä apurahoista alle 30-vuotiaat saivat noin kolmanneksen

Apurahan saaneiden naisten joukko oli miehiä nuorempaa ja myös naishakijoissa on enemmän nuoria kuin miesten kohdalla. Naisten saamista apurahavuosista suurin osa (39%) meni nuorille taiteilijoille.

3.3. Musiikin laji ja ammattityyppi

Taiteilija-apurahojen kappalemäärästä jaettiin 1980-luvulla 70% taidemusiikin edustajille ja 30% populaarimusiikin edustajille (Oesch 1990: 124-125). Apurahakokonaisuuden rakenne on erilainen näiden kahden musiikin lajin saajien välillä, siten että lyhyiden osuus on kummallakin suunnilleen yhtä suuri, mutta kolmevuotisten osuus on populaarimusiikissa kaksi prosenttia suurempi kuin taidemusiikissa ja viisivuotisten osuus on taidemusiikissa kolminkertainen populaarimusiikkiin verrattuna. Tämä selittynee sillä, että pitkistä, säveltäjille tarkoitetuista apurahoista suurin osa myönnetään taidemusiikin säveltäjille.

⁹ Tieto perustuu meneillään olevan säveltaiteilijatutkimuksen aineistoon.

Taiteilija-apurahojen kappalemäärästä saivat eniten instrumentalistit ja apurahavuosista eniten säveltäjät (kuten asetus määrää). Pop-, rock- ja jazzmusiikin edustajat ovat saaneet lyhyitä apurahoja, sillä kappalemäärä on kaksinkertainen myönnettyyn vuosimäärään nähden.

Vuonna 1989 taiteilija-apurahan hakijoita oli pop-, rock- ja jazzmusiikin kategoriassa suhteellisesti yhtä paljon kuin saajia. Jazzliiton jäsenet ovat kuitenkin saaneet runsaasti enemmän apurahoja kuin Rockmuusikot ja Viihdemuusikot¹⁰, joten voidaan olettaa, että suurin osa pop-, rock- ja jazzmusiikin apurahoista on myönnetty jazzmusiikin alueelle. On tietysti mahdollista että jazzmuusikot hakevatkin enemmän apurahoja kuin populaari- tai rockmuusikot.

¹⁰ Tieto perustuu meneillään olevan säveltaiteilijatutkimuksen aineistoon.

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuviot

KUVIO 1. Säveltaiteen apurahojen jakautuminen tyyppin mukaan vuonna 1989 (100%=5,3 mmk).

KUVIO 2. Valtion säveltaiteilijatuen jakautuminen vuonna 1989 (100% = 5,8 mmk).

KUVIO 3. Säveltaiteilijoille myönnetyt kohdeapurahat ja läänin taidetoimikuntien apurahat ja palkinnot 1980-luvulla.

Taulukot

TAULUKKO 1. Valtion taiteilija- ja kohdeapurahoihin käytetyt varat vuosina 1980-1991.

TAULUKKO 2. Säveltaiteen ja säveltaiteilijoiden tuki yhteensä tuhansina markkoina vuosina 1987-1990.

TAULUKKO 3. Säveltaiteen 5-, 3-, 1- ja ½-vuotisten taiteilija-apurahojen kappalemäärät 1980-luvulla.

TAULUKKO 4. Säveltaiteen haetut ja myönnetyt 5-, 3-, 1- ja ½-vuotiset taiteilija-apurahat ja naisten osuus hakijoista ja saajista 1980-luvulla.

TAULUKKO 5. Säveltaiteen taiteilija-apurahat pituuden ja sukupuolen mukaan.

TAULUKKO 6. Säveltaiteen 5-, 3-, 1- ja ½-vuotisten taiteilija-apurahojen jakautuminen ammattityypin mukaan.

TAULUKKO 7. Säveltaiteen taiteilija-apurahojen jakautuminen musiikin lajin mukaan.

TAULUKKO 8. Säveltaiteen 5-, 3-, 1- ja ½-vuotisten taiteilija-apurahojen hakijat ja saajat iän ja sukupuolen mukaan 1980-luvulla.

TAULUKKO 9. Säveltaiteen myönnetyt ja haetut kohdeapurahat 1980-luvulla.

TAULUKKO 10. Säveltaiteen haettujen ja myönnettyjen kohdeapurahojen keskiarvot 1980-luvulla. Yhteensä ja sukupuolen mukaan.

TAULUKKO 11. Säveltaiteen kohdeapurahojen kappale- ja markkamäärien jakautuminen sukupuolen mukaan 1980-luvulla.

TAULUKKO 12. Lastenkulttuuriapurahat yhteensä sekä säveltaiteen osuus.

TAULUKKO 13. Läänin taidetoimikuntien apurahat ja palkinnot säveltaiteilijoille ja naisten saama osuus 1980-luvulla.

TAULUKKO 14. Valtion taiteilijaeläkkeet 1980-luvulla. Kaikki taiteenalat yhteensä ja säveltaide sukupuolen mukaan.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Irjala, Auli (1991): Säveltaiteilijatutkimus. Tutkimusjoukon kokoaminen. Taiteen keskustoimikunnan Työpapereita nro 4. Helsinki.

Karhunen, Paula (1988): Läänien taidetoimikuntien apurahat säveltaiteilijoille. Julkaisematon aineisto

Karhunen, Paula (1990): Läänien taidetoimikunnat taiteen tukijoina. Tilastotietoa taiteesta nro 2. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.

Oesch, Pekka (1990): Säveltaidetta vai musiikkipolitiikkaa? Tutkimus valtion säveltaidetoimikunnasta vuosina 1968-1989. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 8. Helsinki.

Opetusministeriön työryhmän muistio 10.12.1985 taiteilijoiden työskentely-edellytysten parantamiseksi ja taideohjaustoiminnan kehittämiseksi läänintasolla läänintaiteilijajärjestelmän kokeilu huomioon ottaen. Helsinki.

Rantanen, Esa (1990): Säätiöiden tuki taiteille. Tilastotietoa taiteesta nro 3. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.

Rantanen, Esa (1991): Säveltaiteen määrärahakehitys TMAE:issä 1987-1991. Arsis 1/1991.

Sauri, Tuomo (1990): Joukkoviestinnän julkinen tuki. Tilastokeskus. Kulttuuri ja viestintä no 3. Helsinki.

Taidetoimikuntien toimintakertomukset 1979-1989.

Valtion tulo- ja menoarvioesitykset 1982-1991.

Muut lähteet

Laki ja asetus taiteen edistämisen järjestelyistä. L 328/67. A 513/67. Lainmuutokset 1044/80 ja 947/81

Laki ja asetus taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista. L 734/69. A 845/69.

Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta. L 712/91.

Taiteen keskustoimikunnan arkisto.

Työpapereita – Working Papers
Taiteen keskustoimikunta, tutkimus- ja julkaisuyksikkö
Arts Council of Finland, Research and Publications Unit
(ISSN 0788-5318)

- Nr 1 Ritva MITCHELL & Sari KARTTUNEN: Why and How to Define an Artist? Types of Definitions and their Implications for Empirical Research Results. Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4484-5.
- Nr 2 Matti LAHTINEN: Evaluating Music Policy. Applying Ethnomusicological Frame of Reference to the Study of "A Political System Directing the Production of Music". Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4485-3.
- Nr 3 Tuulikki KARJALAINEN: Kuhmo Chamber Music Festival. The Structure of the Festival's Economy and the Economic Impact of Festival. Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4486-1.
- Nr 4 Auli IRJALA: Säveltaiteilijatutkimus. Tutkimusjoukon kokoaminen. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4417-9.
- Nr 5 Auli IRJALA: Selvitys musiikki-instituuttien toiminnasta vuosina 1987-1989. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4487-X.
- Nr 6 Auli IRJALA: The Socio-economic Position of Composers and Musicians in Finland. Collection of Data. Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4538-8.
- Nr 7 Ritva MITCHELL: On the Arts and Employment in Finland. Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4541-8.
- Nr 8 Presentation av forskningsprojekt och publikationer 20.3.1991. Centalkommissionen för konst. Helsingfors 1991. ISBN 951-47-4542-6.
- Nr 9 Paula KARHUNEN: Kuka on näyttämötaiteilija? Näyttämötaiteilijatutkimuksen lähtökohtia. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4649-X.
- Nr 10 Paula KARHUNEN: Who is a Scenic Artist? Starting Points in the Study on Scenic Artists. Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4666-X.
- Nr 11 Ritva MITCHELL: Patterns of Cultural Participation and Consumption in Finland in the 1980's. Arts Council of Finland. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5492-1.
- Nr 12 Auli IRJALA: Valtion tuki säveltaiteilijoille 1980-luvulla. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5493-X.

Toimittajat – Editors:
Ritva Mitchell & Eija Ristimäki
Taiteen keskustoimikunta – Arts Council of Finland
Tutkimus- ja julkaisuyksikkö – Research and Publications Unit
Mariankatu 5
PL 293 – P.O. BOX 293
00171 Helsinki
Puh. – Tel. 90-134 171
Telefax 90-624 313